

**Hämeenlinna
Miemala, Alikylä
arkeologinen koetutkimus
maakaapelilinjalla
2018**

**Hannu Poutiainen
Timo Sepänmaa
Juuso Koskinen**

Tilaja: Elenia Oy

Sisältö

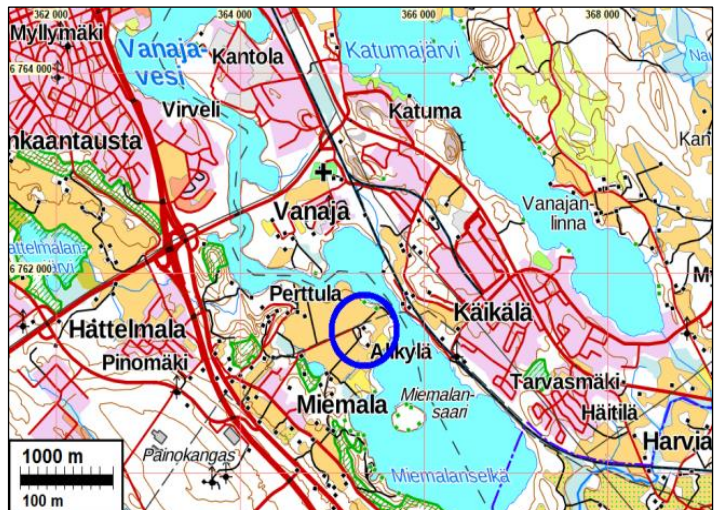
Perustiedot	2
Kartat	3
Vanhoja karttoja	5
Tutkimus	8
Tulos	10
Lähteet	11
Koekuoppaluettelo	12
Kuvat	13

Kansikuva: Maakaapelilinjaa Juppalan alueella. Kuvassa etualalla linjaa maastossa merkitsevä keppi.

Perustiedot

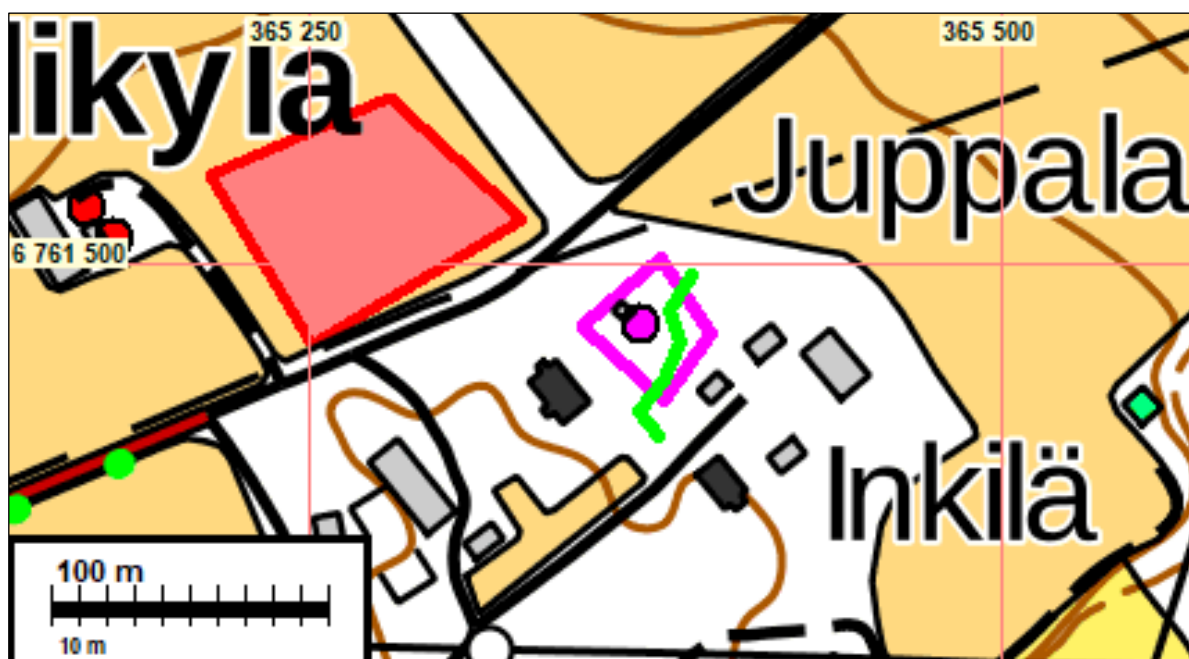
- Alue:** Hämeenlinna, Miemala Alikylä. *Juppala 1* (muinaisjäännösrekisterin tunnus 109010047) mahdollisen muinaisjäännöksen kohdalle suunniteltu maakaapelilinja.
- Tarkoitus:** Selvittää koekaivauksin onko Juppala 1- nimisen mahdollisen muinaisjäännöksen kohdalle suunnitellulla maakaapelilinjalla kiinteää muinaisjäännöstä. Mahdollisiin kulttuurikerroksiin ja rakenteisiin kajotaan vain siinä määrin kun on tarpeellista niiden luonteen selvittämiseksi -kiinteän muinaisjäännöksen toteamiseksi.
- Työaika:** Maastotyö 13.7. ja 19.7.2018.
- Tilaja:** Elenia Oy.
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Hannu Poutiainen, Timo Sepänmaa ja Juuso Koskinen.
- Aiemmat tutkim:** Esko Sarasmo 1939 inventointi, Jyrki Saukkonen 1984 inventointi, Sirkka-Liisa Seppälä 1999 inventointi.
- Tulokset:** Vanhojen karttojen ja kirjallisten lähteiden perusteella tutkimusalueella on keskiaikainen kylätontti *Miemala*. *Miemalan* kylätontin alueelle suunnitellulle maakaapelinjalle tehdyssä maastotutkimuksessa paikalla ja maakaapelilinjalla todettiin kulttuurikerrosta sekä rakenteita. Miemalan kylätontin kohdalle suunnitellulla maakaapelilinjalla on kiinteä muinaisjäännös historiallisen ajan kylätontti *Miemala* ja tutkittu linjaosuudella havaittiin siihen liittyviä rakenteita ja kulttuurikerrosta.

Selityksiä: Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Maastokartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta 7/2018, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 8/2018. Valokuvia ei ole talletettu mihinkään viralliseen arkistoon eikä niillä ole mitään kokoelmatunnusta. Valokuvat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n serverillä. Kuvat: H. Poutiainen ja J. Koskinen.

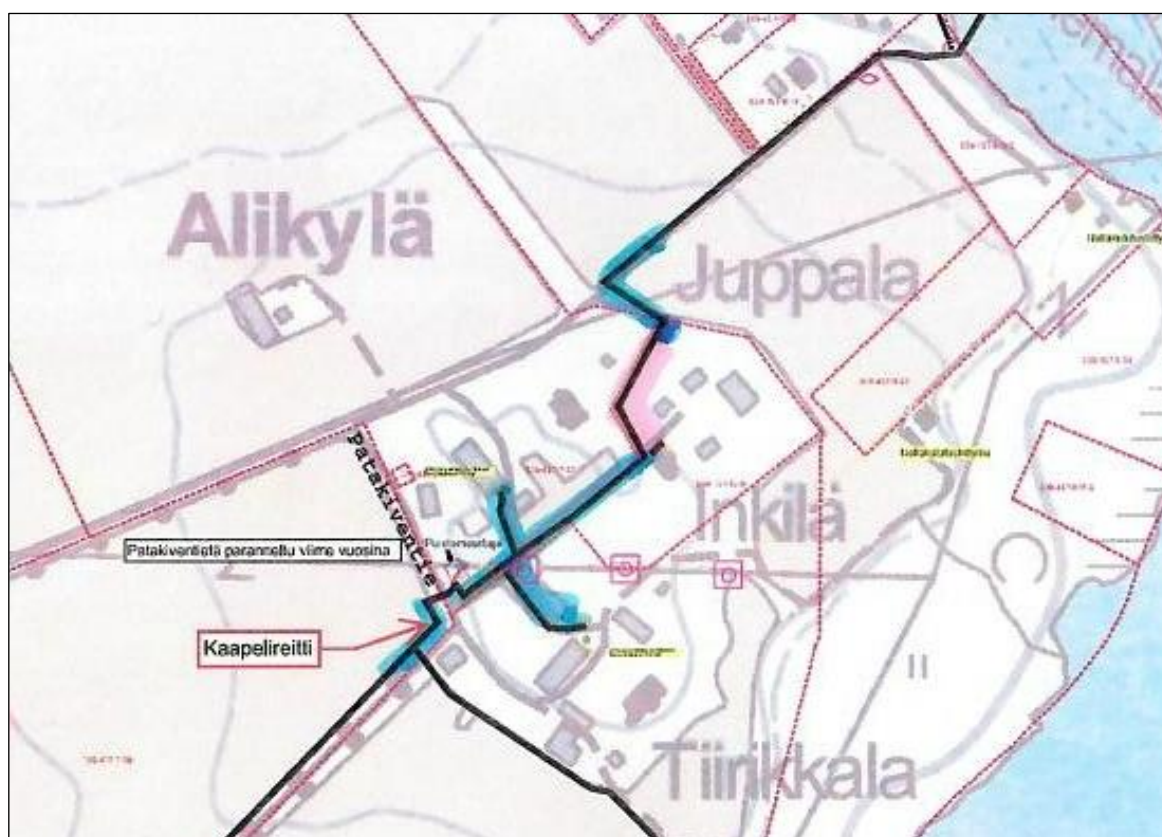

Ympyrä osoittaa tutkimusalueen sijainnin.

Kartat

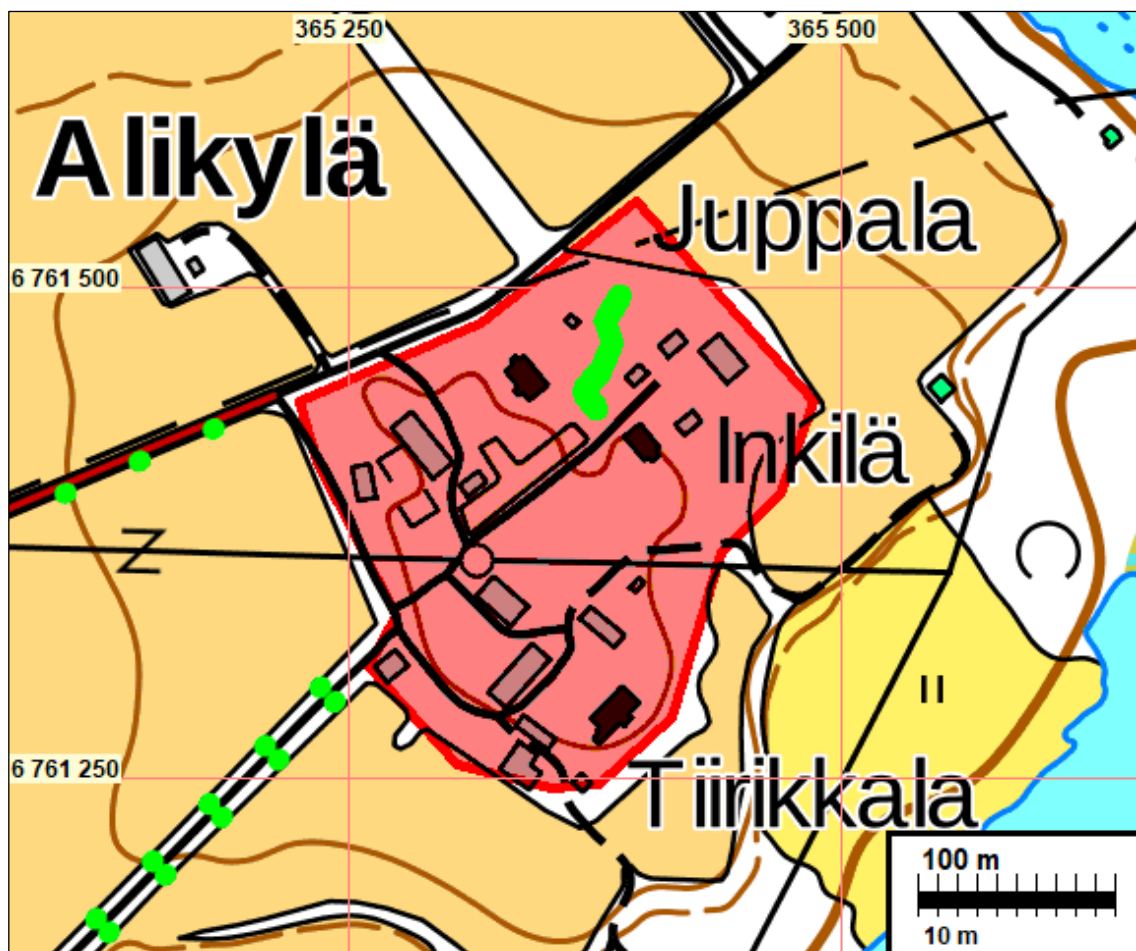

Vihreällä maastoon merkitty maakaapelilinja. Vaaleanpunaisella muinaisjäännösrekisterin mukainen mahdollisen muinaisjäännöksen raja, sekä oletettu kuppikiven sijainti.

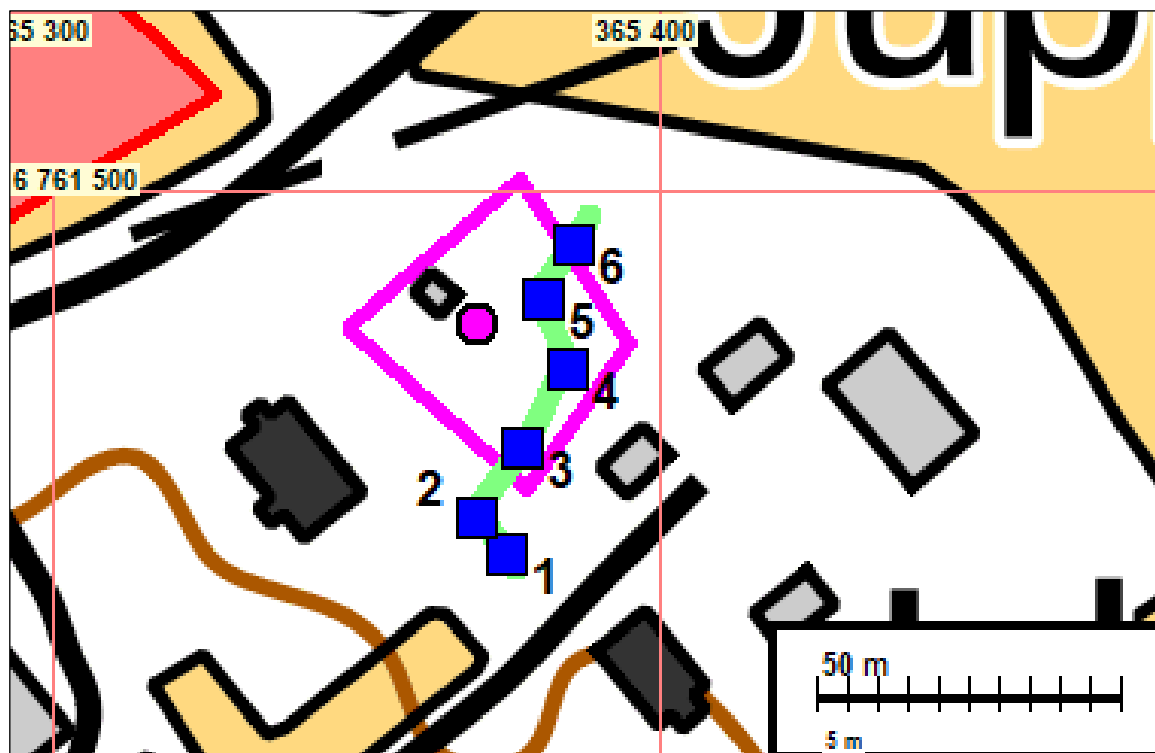

Ote Elenia Oy:n hankekartasta, joka Museoviraston lausunnon (9.5.2018 MV/192/05.01.00/2018), liitteenä. Kartalla museoviranomaisen merkinnät, vaaleanpunaisella arkeologisella koetutkimuksella tutkitavasta osasta, sekä sinisellä arkeologin valvonnassa kaivettavasta osasta. Tässä raportissa käsitellään vain arkeologisella koetutkimuksella tutkittu osa linjasta.

Miemalan kylätontin muinaisjäännösrajausehdotus, rajaus ton ehty vuosien 1693, 1703, 1783 ja 1798 karttojen perusteella. Koetutkimuksessa tutkittu osa suunniteltua maakaapelilinjaa on merkitty vihreällä.

Vihreällä maastoon merkitty maakaapelilinja. Linjalle kaivetut koekuopat sinisellä. Vaaleanpunaisella muinaisjäännösrekisterin mukainen mahdollisen muinaisjäännöksen raja, sekä oletettu kuppikiven sijainti. Koekuoppien kuvaukset luvussa [koekuoppaluettelo](#).

Vanhoja karttoja

Ote peruskartasta vuodelta 1960 (2131 09 Hämeenlinna). Arkeologisessa koetutkimuksessa tutkittiin linjan osaa, joka on merkitty vihreällä. Tässä vaiheessa tutkittu maakaapelilinjan alue on rakentamaton.

Ote pitäjänkartasta vuodelta 1842 (2131 09 Vanaja).

Ote Senaatin kartastosta [Vanaja] XIV 27. 1872–75-84.

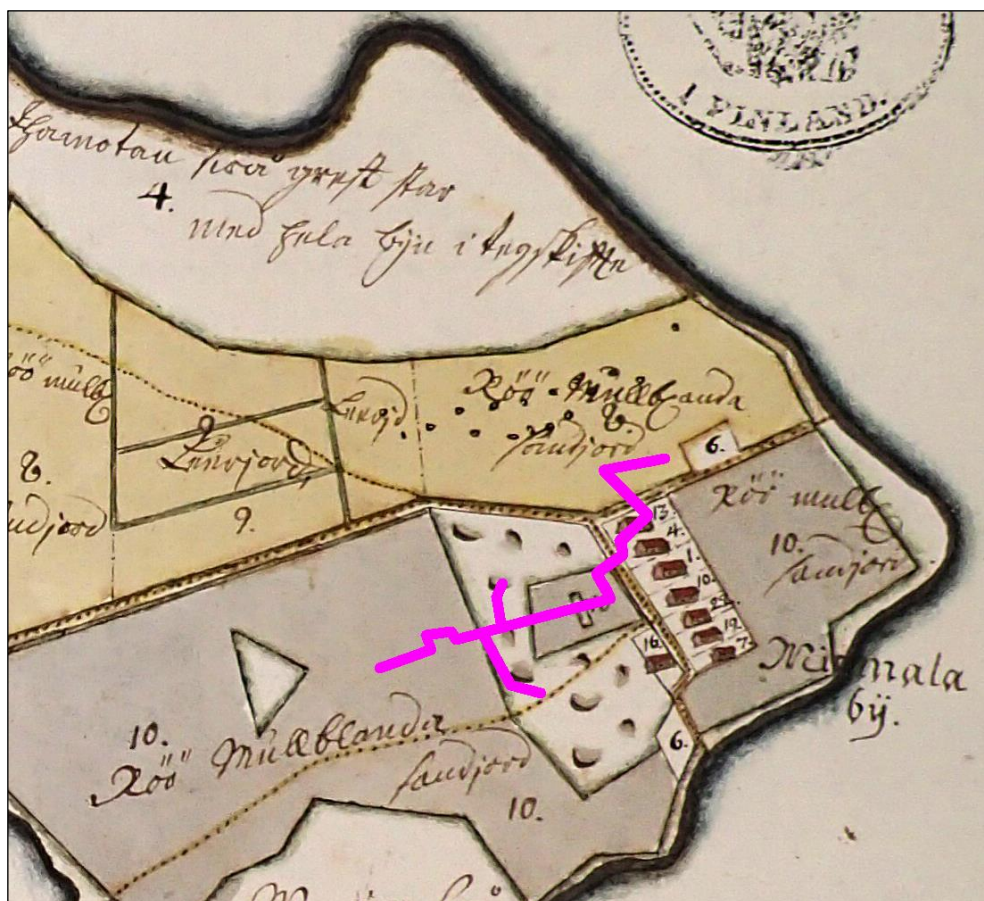

Ote kartasta vuodelta 1798 (H90:3/3). Maakaapellinja on merkitty siihen päälle sinipunaisella. Kartan asemointi on melko karkea ja linjan paikka jossain määrin viitteellinen.

Ote kartasta vuodelta 1783 (H90:3/5). Maakaapelilinja on merkitty siihen päälle sinipunaisella. Kartan asemointi on melko karkea ja linjan paikka jossain määrin viitteellinen.

Ote kartasta vuodelta 1703 (H90:3/2). Maakaapelilinja on merkitty siihen päälle sinipunaisella. Kartan asemointi on melko karkea ja linjan paikka jossain määrin viitteellinen.

Ote kartasta vuodelta 1693 (H90:3/1). Maakaapelilinja on merkitty siihen päälle sinipunaisella. Kartan asemointi on melko karkea ja linjan paikka jossain määrin viitteellinen.

Tutkimus

Elenia Oy on tekemässä maakaapelointia Hämeenlinnan Miemalan alueella. Suunnitellun maakaapelilinjan reitiltä ja sen lähiympäristöstä tunnetaan useita rautakaudelle ja historialliseen aikaan ajoittuvia kiinteitä muinaisjäännöksiä ja irtolöytöpaikkoja – muinaismuistolaililla suojeltuja kohteita. Miemalan Alikylässä maakaapelilinja kulkee *Juppala 1* – nimisen mahdollisen muinaisjäännöksen poikki (muinaisjäänösrekisterin tunnus 109010047).

Museoviraston lausunnossa 9.5.2018 (MV/192/05.01.00/2018), lausunnon liitteenä olevan karttaan (karttaote sivulla 3) merkityllä osuudella *Juppala 1* kohdalla edellytetään tehtäväksi tarkkuusinventointi ennen maakaapeliojan kaivua. Lausunnon mukaan muilta osin Miemalan Alikylän alueella maakaapelin kaivutyö tehdään arkeologin valvonnassa edellä mainitun karttaliitteen mukaisesti. Arkeologisessa valvonnassa kaivettava maakaapelilinjan osuus käsitellään erillisessä raportissa sen jälkeen kun valvonta on tehty. Alueella ei siis ole tehty vielä mitään maakaapeliasennuksia.

Elenia Oy tilasi tutkimuksen Mikroliitti Oy:ltä. Koekaivauksen maastotyön tekivät Hannu Poutiainen, Timo Sepänmaa ja Juuso Koskinen 13.7. ja 19.7.2018, tutkimuksen kannalta hyvissä olosuhteissa.

Miemala sijaitsee n.5 km Hämeenlinnan keskustasta eteläkaakkoon. Miemala on entisen Vanajan pitäjän kylä, joka sijaitsee laakealla Vanajaveteen työntyvällä niemekkeellä, korkeustasojen 85–90 m välillä. Maaperä on hienoa hietaa ja karkeaa hietaa, tutkittavalla osalla alueesta hienoainesmoreenia.

Miemalasta on tiedossa monia rautakautisia muinaisjäännöksiä: 2 muinaislinnaa (*Palvaanlinna*) ja (*Linnanpää Hakovuori*), rautakautinen asuinpaikka *Juppala 2*, joka sijaitsee tutkimusalueelta noin 50 m länsi-koilliseen, sekä useita kuppikiviä, joista tutkimusaluetta lähimpänä *Juppala 4* ja *Juppala 5*. Lisäksi alueelta tunnetaan metallipaljastinetsinnällä tehtyjä mm. rautakautisia irtolöytöjä.

Yksi alueen mahdollinen kuppikivi *Juppala 1* on juuri Miemalan Alikylässä, Juppalan tilan pää-rakennuksen lähellä, siitä noin 50 m pohjoiskoilliseen. Vuoden 1939 Esko Sarasmon inventointihavaintojen mukaan kivi on 2 x 2,5 x 0,5 m kokoinen, ja siinä oli havaittu yksi uhrikupin kaltainen kuoppa (halkaisija 17 x 14 cm, syvyys pari senttiä). Kiven aitoutta ei vuosien 1984 ja 1999 arkeologisissa inventoinneissa ollut mahdollista tarkistaa, koska kivi oli tiilen ja maa-aineksen peitossa. Vuoden 1999 inventoinnissa alueella havaittiin useita tiilen- ja maansekaisia kumpareita, joita arveltiin vanhoiksi rakennuksen pohjiksi.

Miemala on yksi nykyisen Hämeenlinnan keskiaikaisista kylistä, ja siitä on ensimmäinen tiedossa oleva kirjallinen maininta vuodelta 1383. Miemalan Alikylän kylätontti on peltojen ympäröimällä matalalla kumpareella, samalla alueella, jossa on em. mahdollinen rautakautinen kuppikivi *Juppala 1*.

Ottaen huomioon alueen lukuiset rautakautiset muinaisjäännökset ja löydöt, on todennäköistä, että Miemalan kylä on peräisin jo rautakaudelta. Kylän nimen on arveltu juontuvan rautakautisesta nimestä Miema tai Miemo. Vanhojen karttojen perusteella (kartat vuosilta 1693, 1703, 1783 ja 1798) Keskiajan ja uuden ajan taitteessa kylässä tiedetään olleen peräti seitsemän taloa, ja 1600- ja 1700-luvuilla taloja oli kahdeksan, jotka sijaitsivat nykyisen kylän paikalla. Kylässä suoritettiin isojako 1780-luvulla. Vanhoista kantatiloista samoille paikoille jäivät *Juppala* ja *Tiirikkala*, joiden rakennukset ovat peräisin 1800- ja 1900-luvun vaihteen tienoilta.

Suunnitellulla maakaapelilinjalta Miemalan Alikylässä oli määrätty tehtäväksi arkeologinen koetutkimus noin 80 m matkalla. Kaapelireitti oli ennen arkeologista kenttätyötä merkitty maastoon puupaaluin. Kyseisellä matkalla linja sivuaa mahdollista rautakautista kuppikiveä sekä kulkee vanhan kylätontin poikki. Kaapelireitin linjauksesta pidettiin palaveri maastossa Enerke oy:n suunnittelijan Jyrki Hartikaisen kanssa. Palaverissa kävi ilmi, että kaapelireitin siirtäminen toisaalle olisi aikaa vievää ja hankalaa. Niinpä arkeologinen koetutkimus toteutettiin sen mukaan, kuinka linja oli alun perin suunniteltu kulkevaksi.

Tutkimusmenetelminä käytettiin koekuopitusta, maanätekairauksia, metallinilmaisinsentää ja silmänvaraista havainnointia. Havainnot dokumentoitiin valokuvin, mittauksin ja muistiinpanoin. Paikannusmittaukset tehtiin VRS-palveluun kytketyllä GNSS RTK vastaanottimella (ulkoisen tarkkuus alle 30 cm) ETRS-TM35FIN koordinaatistossa.

Osittain maanätekairausten perusteella valituille kohdille kaivettiin kaikkiaan kuusi koekuoppaa (numerot 1-6). Koekuoppien koko ja syvyys määräytyivät kulloisenkin tilanteen mukaan. Osa kaivettiin ns. pohjaan. Kun oli saatu viitteitä mahdollisesti laaja-alaisista rakenteista, koekuopat avattiin laajempina ja kiveykset vain otettiin esille havaintojen tekoa ja dokumentointia varten.

Kaikista koekuopista tuli suhteellisen runsaasti historiallisen ajan esineiden ja rakennusmateriaalien jäännöksiä. Osa koekuopista paljastuneesta maa-aineksesta on täyttö- tai tasoitemaata. Se on todennäköisesti peräisin siltä (tai myöhemmältä) ajalta, kun osa tiloista ja niiden rakennuksista siirrettiin muualle 1780-luvun isonjaon jälkeen. On myös mahdollista, että täyttö- ja

tasoitamaa-ainekset liittyisivät rakennuksia hävittäneeseen tulipaloon. Sellaisesta on varmistamaton suullinen tieto paikalliselta asukkaalta.

Koekuopista löytyi myös kulttuurikerrosta, joka löytöjen perusteella on historialliselta ajalta. Lisäksi löytyi sellaisia kivimuodostelmia, jotka niihin liittyvien historiallisen ajan löytöjen sekä rakennusmateriaalien jäännösten (mm. ikkunalasin sirpaleet, tiilenkappaleet, palaneen saven kappaleet) ominaisuuksien perusteella ovat todennäköisesti peräisin paikalla aikoinaan olleista rakennuksista ja niiden rakenteista.

Korkeasta tiheästä kasvillisuudesta huolimatta alueella havaittiin kaksi kumpareta N 6761469E 365373 ja N 6761461 E 365371, joista toinen saattaa olla aiemmin tunnettu mahdollinen kuppikivi. Tai sitten ne ovat vuoden 1999 arkeologisessa inventoinnissa todettuja ja rakennusten jäännöksiksi arveltuja kumpareita. Kaapelireitti sivuaa kumpareita, mutta ei mene niiden kohdalla.

Kyseinen kylätontin osa (yli 1000 m²) on nykyisin rakentamaton, ja se on jätetty pääosin luonnontilaan. Sen kaakkoispuolella on Ahteenkuja, kaakkois- ja itäpuolella Inkilän kiinteistön hoidettu pihapiiri rakennuksineen, lounaispuolella vastaavasti Juppalan tila, ja pohjoisen suunnalla on peltoalueita.

Historiallisen ajan kylätonttien osalta Museoviraston laatuohjeissa viitataan Marianna Niukkasen (2009) julkaisuun Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, tunnistaminen ja suojelu. Sen mukaan ”Tutkimuksellisesti erityisen arvokkaita ovat jo keskiajalla (tai jopa rautakaudella) asutut kylätontit, jotka ovat autioituneet suhteellisen varhain, viimeistään 1700-luvun alussa. (---) Kylätontilla eli kylän tonttimaalla tarkoitetaan sitä aluetta, jossa talojen tontit asuin- ja talousrakennuksineen ovat sijainneet. Autioituneella tonttimaalla voi olla näkyvissä uuninraunioita (neliömäisiä kivien ja tiilimurskan sekaisia maakumpareita), kiukaanpohjia, nurkkakiviä tai kivijalkoja, multapenkkiperustuksia, kellarikuoppia, kaivoja, kiviaitoja ja tienpohjia sekä kulttuurikasvillisuutta. On kuitenkin yleistä, ettei keskiaikaisella kylätontilla ole lainkaan maan pinnalle erottuvia jäännöksiä (---)”.

Tulos

Paikalta tunnettiin ennestään mahdollinen rautakautinen kuppikivi (*Juppala 1*), jonka aitoutta ei kuitenkaan ollut myöhemmin mahdollista inventoinneissa varmistaa. Kuppikiveä ei löydetty myöskään tämän tutkimuksen maastotöiden yhteydessä.

Maakaapelilinjauksen todettiin kulkevan *Miemalan Alikylän* historiallisen kylätontin alueen poikki. Miemalan Kylätontti on osin autioitunut 1780-luvulla, tämän tutkimuksen kohteena oleva osa kylätontista - mihin siis suunnitellaan maakaapelin asentamista - on nykyisin rakentamaton ja pääosin jätetty luonnontilaan.

Suunnitellulle maakaapelilinjalle Miemala kylätontin kohdalla tehdyissä koekuopissa paikalla todettiin kulttuurikerrosta ja rakennusten jäännöksiä. Suunnitellulla maakaapelilinjalla on Muinaismuistolain tarkoittama kiinteä muinaisjäännös. Maakaapelialue ei käsitteellisesti voi asentaa ilman, että sen linja tutkitaan arkeologisella kaivauksella nyt tutkitulta osuudeltaan. Muut kylätontin alueella sijaitsevat maakaapelilinjan osuudet kulkevat rakennetulla alueella ja pihateiden varsilla ja niiden osalta arkeologinen valvonta olisi hyvä ratkaisu. On todettava, että valvonnassa saattaa myös tulla esiin tarkemmin tutkittavia rakenteita ja kulttuurikerrosta.

7.8.2018

Hannu Poutiainen
FM, arkeologi

Tutkittu maakaapeliinija sinipunaisella. Sillä linjaosuudella kiinteää muinaisjännöstä ja osuus olisi tutkittava arkeologisesti ennen kaapelin asentamista. Sinisellä muu linjaosuus johon suosittelemme (ja johon Museovirasto on jo aiemmin edellyttänyt) arkeologinen kaivamistyön valvontaa. Punaisella ehdotettu kylätontin muinaisjännösrajaus (siitä talojen alat poisluettuna).

Lähteet

Painamattomat lähteet:

Maaseudun historiallisten asuinpaikkojen inventointiohje 2015 (5.5.2015). Museovirasto.

Pitäjänskartasto 2131 09 Vanaja 1842. Maamittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto. Maanmittaushallitus.

Senaatin kartasto [Vanaja] XIV 27. 1872-75-84. Hämeen lääniä, Hauhon kihlakuntaa. Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto. Maanmittaushallitus.

Kansallisarkiston uudistusarkisto Maanmittaushallitus. Kartat H90:3/1 (1693), H90:3/2 (1703), H90:3/3 (1798) ja H90:3/5 (1783).

Painetut lähteet:

Kanta-Hämeen keskiaikaisten kylätonttien sijainti taajama-alueilla. Hämeen liitto. Hämeenlinna 2017.

Niukkanen, Marianne 2009. Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset: tunnistaminen ja suo-
jelu. Museovirasto, Rakennushistorian osasto. Helsinki.

Peruskarttalehti 2131 09 Hämeenlinna. 1961. Maanmittaushallitus.

Koekuoppaluettelo

KK	koko cm	N	E	Z	Havainnot	Tulkinta
1	50x56x47	6761439,88	365375,00	87.16	Tiivis tummanruskea täyttö- /tasoitekerros, jossa rapautuneita kiviä, tiiltä/palanutta savea, no- kea ja hiilenpaloja 38 cm. Ei kaivettu pohjaan.	
2	50x55x73	6761445,86	365369,79	87.83	Täyttö-/ tasoitekerros (runsaasti tiilenpaloja) 48 cm. Tummanrus- kea vahvasti noensekainen ker- ros (muutamia rapautuneita kiviä ja mustanharmaata palanutta savea) 20 cm, löytöinä muutamia paloja palamatonta luuta. Puh- das kellertävä hiekka 15 cm.	
3	45x50x38	6761457,31	365377,07	82.46	Sekoittunut hietamulta, jossa tiilenpaloja ja rapautuneita kiviä. Ei kaivettu pohjaan.	
4	60x60x15	6761470,52	365385,04	84.49	Löyhä pintamulta 8 cm. Sen alla tumma harmaanruskea sekoittu- nut kerros, jossa runsaasti hiiltä ja nokea ja siihen liittyvä kiviker- ros. Löytöinä tiilensiruja ja pala- nutta savea, kirkasta ikkunalasia ja tasolasia, rautapellin kappalei- ta.	
5	140x80x16	6761481,85	365380,64	90.10	Ylinnä löyhä hietamulta jossa hiilenpaloja, löytöinä tiilenpaloja, kirkasta tasolasia ja sinistä as- tialasia, lasitettua punasavikera- miikkaa, tiilenkappaleita, kuonaa, palanutta savea. Maakerroksen alta paljastui iso maakivi (osin näkyvässä) ja siihen liittyvä tiivis pienempien kivien kerros, osa kivistä rapautuneita	kulttuuriker- ros
6	120x70x16	6761490,70	365385,99	89.18	Löyhä hietamulta, löytöinä kir- kasta tasolasia, runsaasti pala- nutta savea, tiilenpaloja, ta- konaula lasitettua punasavike- ramiikkaa, fajanssia, ruskeanvih- reää astialasia. Maakerroksen alta paljastui osin esiin kaivetun ison kiven vierestä tiivis kiveys, osa kivistä rapautuneita	kulttuuriker- ros

Kuvat

Vas. koekuoppa nro 1, keskellä koekuoppa 2, oik. koekuopan nro 2 löytöjä: savitiivistettä ja palamattomia luita.

Vas. koekuoppa nro 3, oik. koekuoppa nro 4.

Vas. koekuoppa nro 6, oikealla koekuopan löytöjä:
Kirkasta tasolasia, takonaula lasitettua punasavikeramiikkaa, ja ruskeanvihreää astialasia.

Maakaapelilinjaa Juppalan alueella. Etualalla Ahteenkujaa.

Maakaapelilinjaa Juppalan alueella.

Maakaapelilinjaa Juppalan alueella.

Maakaapelilinjaa Juppalan alueella.

Maakaapelilinjaa Juppalan alueella. Taustalla vanha riihi.